

Faktory ovlivňující migraci ptáků

Migrace ptáků je (stejně jako migrace lidí) naprosto přirozeným jevem. Jedná se o výkon, který vyžaduje obrovskou sílu a vytrvalost. Je ovlivňován celou řadou faktorů, bohužel významné místo mezi nimi má i člověk a jeho činnost, která ptákům při jejich cestách způsobuje řadu problémů. Právě díky mnoha nástrahám na cestě se populace stěhovavých druhů ptáků, které hnízdí v Evropě a přezimují v subsaharské Africe, snižují podstatně rychleji než populace ptáků, kteří nemigrují nebo kteří migrují na kratší vzdálenosti.

Jakmile jsou ptáci připraveni vyrazit na cestu, obvykle se před zimou vydávají na jih, kde je dostatek potravy. Stěhovaví ptáci se na tyto cesty nevydávají náhodně, ale po stanovených trasách, které jim po cestě poskytují místa k odpočinku a doplnění energie. Mnoho druhů má podobné trasy, známé jako letové cesty, což jsou v podstatě ptačí superdálnice napříč oblohou. Během cesty se ptáci musí vypořádávat s různými překážkami.

Tak například lidská sídla, zejména větší města, představují velké riziko. Stěhovaví ptáci podnikají své dlouhé lety téměř výhradně v noci, kdy k orientaci využívají například obrysy výrazných krajinných prvků (pobřeží, řeky, ...), měsíc nebo hvězdy. Umělé světlo, které produkují lidská sídla např. veřejným osvětlením nebo osvětlením budov, je ale může vychýlit z kurzu a přivést do nebezpečné nepřírodně osvětlené noční krajiny. Každý rok umírají miliony ptáků při srážkách se zbytečně osvětlenými (hlavně vysokými) budovami a věžemi. Světlo také ruší přirozený biorytmus ptáků. Umělá světla totiž mohou způsobit, že ptáci migrují příliš brzy nebo příliš pozdě a zmeškají ideální klimatické podmínky pro hnízdění a hledání potravy. Jsou dokonce známy případy, kdy někteří ptáci, zmateni okolním osvětlením, začali zpívat uprostřed noci.

Umělé světlo není jediným nebezpečím. Ptáci se během své cesty mohou potkat také s větrnými elektrárnami, elektrickým vedením, únikem ropy a její kontaminací ovzduší nebo lovci.

Nyní si představme, že jsme konečně po dlouhé cestě dorazili do cíle a znenadání nemáme kde spát nebo si sednout k jídlu. Taková je realita stěhovavých ptáků, kteří dorazí na svá zimoviště a najdou je zničena zemědělstvím, zástavbou nebo znečištěním. Obrovskou hrozbou pro ptáky je totiž úbytek stanovišť. Odlesňování, vysoušení mokřadů, vysazování nepůvodních dřevin, úbytek ploch kvůli městské zástavbě a intenzivní zemědělství představují pro ptáky hlavní hrozby. Početnost mnoha druhů v důsledku ztráty stanovišť vážně klesá.

Obrovský vliv na přežití stěhovavých ptáků má také klimatická změna. Správné načasování migrace je pro ptáky klíčové kvůli hnízdění, výchově potomstva i vydatné potravě, která jim dá sílu náročné migrace zvládat. Ale změna klimatu zasahuje do jejich života mnoha různými způsoby. Díky tomu, že se začátek migrace řídí délkou, která se vlivem klimatické změny nemění, se stále častěji stává, že ptáci dorazí do místa hnízdění pozdě, kdy je jejich nejlepší potrava pryč. Touto potravou mohou být třeba rostliny nebo brouci, kteří se naopak teplotou

řídí, a proto jim kvůli zvyšující se teplotě vlivem klimatické změny jaro nastává třeba i o několik týdnů dříve, než tomu bylo dřív. Někteří ptáci se to po cestě snaží dohnat tím, že méně odpočívají a hodně spěchají, aby byli v místě hnízdění včas. Jenže to může znamenat, že přiletí vyčerpaní a na sezení na vejcích už nemají sílu. Změna klimatu vede k tomu, že místa s vhodnou teplotou a potravou se posunují (většinou na sever), což způsobuje i změnu rozmístění ptáků a jejich migračních tras. Existují dokonce i ptáci, kteří už kvůli oteplování nelétají na jih, ale na západ. Jiní migrují před zimou na místo, které je blíže než jejich původní zimoviště. Například západočeští čapí bílí již téměř netáhnou do Afriky, ale na Pyrenejský poloostrov. Pokud však přestanou ptáci migrovat, v Africe bude mít ztráta opeřenců vliv na místní ekosystémy, na konzumaci hmyzu, rozptýl semen nebo opylení.

Zdroje:

- Idadefault. (2019). Light pollution poses threat to migrating birds. *DarkSky International*. [online, cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.darksky.org/light-pollution-poses-threat-to-migrating-birds/>
- *Why do birds migrate? A tale of myths, threats and conservation*. (2023). BirdLife International. [online, cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.birdlife.org/news/2022/05/14/why-do-birds-migrate-a-tale-of-myths-threats-and-conservation/>
- Bairlein, F. Migratory birds under threat - Habitat degradation and loss, illegal killings, and climate change threaten European migratory bird populations. *Science*, 4 Nov 2016, Vol 354, Issue 6312, pp. 547-548, DOI: 10.1126/science.aah6647
- Adams, A. (2023). *Threats to migratory birds*. [online, cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.worldmigratorybirdday.org/2008/index5218.html?option=com>
- Horton, K. G., La Sorte, F. A., Sheldon, D., Lin, T.-Y., Winner, K., Bernstein, G., Farnsworth, A. (2019). Phenology of nocturnal avian migration has shifted at the continental scale. *Nature Climate Change*, 10(1), 63–68. doi:10.1038/s41558-019-0648-9
- Česká ornitologická společnost. (2019). *Čapí migrace • Česká společnost ornitologická*. Česká Společnost Ornitologická. [online, cit. 2023-07-22]. Dostupné z: <https://www.birdlife.cz/capi/capi-migrace/>